

в області культури, спорту та інших заняттях у вільний час не виключають, а навпаки, позитивно впливають один на одного.

Варто зазначити, що поняття «сублімація» неможна вважати повністю розглянутим, а існуючі її прості описи достатньо розгорнутими. Доктор медицини і психології Х.С. Каплан, відмічає, що сублімація завжди була невловимою ідеєю психоаналітичної думки. Ж. Лапланш та Ж.Б. Понталс, вказували на відсутність певних встановлених рамок сублімаційної діяльності.

Джерела та література

1. Горобець Т.В. Соціально-перцептивні деформації – епіфеномен психічних захистів: автореф. Дис. канд. психол. наук: 19.00.07 / Т.В. Горобець. – Івано-Франківськ, 2008. – 20 с.
2. Психоаналитические термины и понятия: Словарь / Под ред. Борнесса Э. Мура и Бернарда Д. Фаина; Перев. С англ. А. М. Боковикова, И. Б. Гриншпуна, А. Фильца. – М.: Независимая фирма «Класс», 2000. – 304 с. – (Библиотека психологии и психотерапии, Вып. 79).
3. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции. – М.: Наука, 1989. – 456 с.
4. Хьел Л., Зиглер Д. Теории личности (Основные положения, исследования и применение) / Пер. с англ. – СПб.: Питер Ком, 1999 – 608 с.
5. Лапланш Ж., Понталис Ж.-Б. Словарь по психоанализу / Пер. с франц. – М.: Высш. шк., 1996. – 623 с.

Віктор Ільченко

ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ АЛКОГОЛЬНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ

Збереження здоров'я української нації потребує проведення кваліфікованої просвітницької роботи психолога з молоддю з метою попередження алкогольної залежності. Термін «алкоголізм» (арабське «аль кеголь» – той, що дурманить) був введений у науковий обіг у середині ХІХ століття шведським лікарем М. Гуссом для позначення сукупності хворобливих змін, що відбуваються в організмі під впливом вживання спиртних напоїв [3]. У словнику під редакцією В. Блейхера [1] алкоголізм визначається як зловживання алкогольними напоями, що призводить до інтоксикації. А. М. Бойко вказує, що «алкоголізм та наркоманія – це хвороби соціальні» [5, 94], таким чином, розкриваючи суспільні передумови розвитку алкоголізму.

Історія виникнення алкоголізації пов'язана з традиційним звичаєм вживати алкогольні напої на свята. Зокрема, спочатку поширення набуло вино, що використовувалось у Єгипті, а потім і в Київській Русі. З ІХ ст. люди навчилися виготовляти спирт, який набув поширення у ХV ст. Згодом в ХІХ ст. з'явилась проблема алкогольної залежності.

Алкогільна залежність – це стійкі порушення в обміні речовин. Позбавлення від алкогільної залежності вбачає у собі, насамперед, усунення симптомів (ознак) цього хворобливого стану. В організмі алкогіль окислюється, перетворюючись у шкідливі продукти – оцтову й пірвіноградну кислоти, альдегіди й кетони [2].

Серед основних причин зловживання А.М. Бойко [5] виділяє соціальні, біологічні, психологічні, культурологічні. До психологічних автор відносить особливості психічного життя людини та можливі порушення у діяльності психіки.

Згідно з позицією Н.Ю. Максимової, К.Л. Мілютіної та В.М. Піскуна [4] вживання алкогілью за своїм згубним впливом тотожне вживанню будь-якої іншої психотропної речовини. Акцентуючи на психологічних факторах зловживання, вчені пишуть: «Суть алкогільізму та наркоманії полягає в тому, що тут метою людини є зміна свого психічного стану» [4, 76]; «...захворювання на алкогільізм та наркоманію ніколи не буває випадковим («через цікавість»), раптовим. Захворюванню завжди передує досить тривалий період соціальної дезадаптації дитини» [4, 81].

Психологічні причини алкогільізму полягають у спробах індивіда вирішити проблеми через зняття психологічної напруги завдяки алкогілью. Оскільки спиртні напої дійсно допомагають тимчасово зменшити емоційну напругу, вживання алкогілью може стати звичним засобом зняття стресів. Поступово для досягнення бажаного результату людині потрібні все більші дози. Із збільшенням кількості алкогілью й частоти його вживання виникають типові розлади: мислення стає обмеженим, сповільнюються фізичні реакції, псується стосунки з людьми.

А.М. Бойко вважає, що неповна родина, відсутність гармонії в повній родині, гіперопіка та нездатність забезпечити дозвілля дитини є ключовими факторами у розвитку алкогільної залежності серед молоді. Відсутність гармонії у повній родині, на думку науковця, виявляється «...у прояві батьками байдужості до дитини, відторгненні, ворожості, неповазі, висуванні завищених вимог, пригніченні одного із членів сім'ї, недовірі одне до одного у сім'ї, низькому матеріальному та культурному рівні, побитті та психологічному насиллі над дитиною, насиллі між батьками, піддаванні дитини систематичним покаранням» [5, 96].

У нашому дослідженні взяли участь чоловіки та жінки віком 25-35 рр. Експериментальну групу склали чоловіки та жінки, які мають алкогільну залежність. В контрольну групу увійшли досліджувані, в яких не діагностовано алкогільної залежності. Тестування проводилось з метою вивчення рівня стресостійкості у зв'язку з алкогільною залежністю.

За результатами тестування виявилось, що у порівнянні зі здоровими особистостями, у людей з алкогільною залежністю домінує потреба у вживанні напоїв з високим вмістом спирту, щоденно, без особливого

приводу, при цьому більшість з них указують на бажання позбутись звички вживати алкоголь. Дослідження рівня емоційного стресу за опитувальником Тейлора дало змогу виявити, що у досліджуваних з високим та середнім рівнем тривожності переважає тенденція до алкогольної залежності (за методикою Г. В. Лозової). У здорових досліджуваних корелює низький рівень тривожності з низьким рівнем алкогольної залежності. Таким чином, психологічною передумовою зловживання алкоголем може бути високий рівень тривожності людини.

Джерела та література

1. Блейхер В. М., Крук И. В. Толковый словарь психиатрических терминов / В. М. Блейхер, И. В. Крук. – 1995. – [Електронний ресурс]. Режим доступа: http://bookz.ru/authors/inna-kruk/tolkovii_207/1-tolkovii_207.html
2. Бурмака Н. П. Сквозь радугу стакана / Бурмака Н. П. – Черкасы: Брама, 2002. – 52 с.
3. Довженко А.Р. Личность и алкоголизм / Довженко А. Р. – Новосибирск: Наука, 1986. – 178 с.
4. Максимова Н. Ю. Патопсихологія підліткового віку / Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л., Піскун В. М. – Главник, 2008. – 192 с. (Серія «Психологічний інструментарій»)
5. Соціальна робота: в 3 ч. / під ред. А. М. Бойко. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – 166 с.

Тетяна Варивода

РОБОТА З ОСОБИСТИМ ПОТЕНЦІАЛОМ КЛІЄНТА ЯК ВИХІД ЗІ СКЛАДНОЇ ЖИТТЄВОЇ СИТУАЦІЇ

Актуальність теми зумовлена поширеністю поняття складна життєва ситуація не лише в практиці соціального працівника, але і в повсякденному житті людини. Активний темп життя, глобалізаційні процеси, складна екологічна ситуація, політичні та військові конфлікти не залишають осторонь жодної людини на планеті, тому люди дедалі частіше піддаються стресовим ситуаціям іноді навіть не усвідомлюючи цього. Ігнорування стресу та проблем на легкій стадії складності призводить до їх загострення і утворення складної життєвої ситуації

Аналіз літератури показав, що під складними життєвими ситуаціями більшість дослідників розуміють будь-яку складну ситуацію, яка призводить до порушення працездатності, сформованих відносин, породжує негативні емоції й переживання, виникає дискомфорт, що за певних умов може викликати несприятливі наслідки для розвитку особистості.

У науці соціальні ситуації розглядаються з точки зору ситуаційного підходу (Л.С. Виготський, Б.Ф. Ломов, Л.І. Анціферова, Ю.Н. Емельянов, Т.М. Дрідзе та ін), спрямованого на аналіз соціального буття як низки